

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

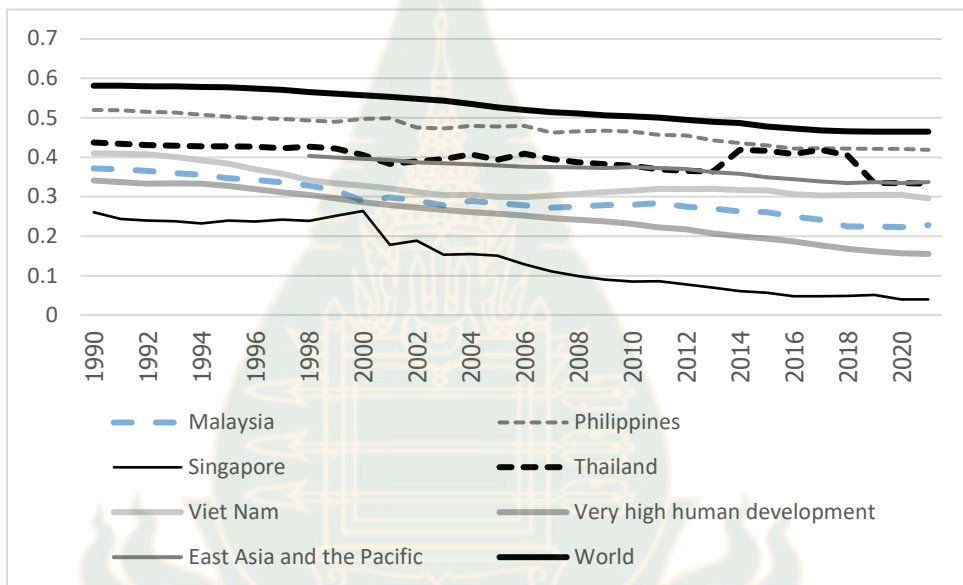
ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองที่มักเผชิญกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งทำให้การเข้าถึงการศึกษามีความยากลำบากมากขึ้น เมื่อพิจารณาประเด็นความไม่เท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พบว่าในหลายชุมชน ผู้หญิงและผู้ชายยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากค่านิยมทางสังคม บทบาททางเพศ และข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

ด้วยเหตุและความสำคัญนี้ทำให้ที่ประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเปิดที่ตั้งอยู่ในประเทศสมาชิกอาเซียน 5 แห่ง (Five Open Universities: OU5) ซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (Sukhothai Thammathirat Open University) จากประเทศไทย มหาวิทยาลัยเปิดแห่งประเทศมาเลเซีย (Open University of Malaysia: OUM) จากประเทศมาเลเซีย มหาวิทยาลัยแห่งประเทศฟิลิปปินส์ (University of The Philippines Open University: UPOU) จากฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยเปิดฮานอย (Hanoi Open University: HOU) จากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และมหาวิทยาลัยเทอร์บูกา (University of Turbuka: UT) จากประเทศอินโดนีเซีย จึงมีมติเห็นชอบร่วมกันจากการประชุมวันที่ 29 ถึง 30 พฤศจิกายน 2565 ในการดำเนินโครงการวิจัยภายใต้ประเด็น “ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง” โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุของความเหลื่อมล้ำตลอดจนภาวะแวดล้อมและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของชนเผ่าพื้นเมือง สำหรับการขยายผลในเชิงนโยบายการศึกษาที่เหมาะสมทั้งในระดับประเทศและหน่วยงานทางการศึกษาในอนาคตต่อไป

ในขณะที่ชนเผ่าพื้นเมืองต้องเผชิญแรงกดดันภายนอกจากปัญหาการเป็นผู้ใช้รัฐและไร้สัญชาติ จากปัจจัยภายในบางอย่าง เช่น ทักษะคติ ความเชื่อ ขนบประเพณี ปัญหาเสพติด ตลอดจนการไร้ที่ดินที่มีสาเหตุมาจากชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่าสาเหตุจากการไร้สถานะพลเมือง และที่ไม่อาจมองข้ามได้ คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศสถานะ (gender inequality) ระหว่างเพศหญิงและเพศชายของกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง แต่ปัญหาที่ถูกกลบเกลี่ยทั้งจากภาครัฐรวมทั้งในแง่การศึกษาทางวิชาการคือความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงการศึกษาของสตรีชนเผ่าพื้นเมืองที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มเปราะบางที่อยู่ในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งยังคงได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศหญิงและเพศชายอันเกิดจากค่านิยมของชนเผ่าพื้นเมืองที่มองบทบาทของเพศหญิงแตกต่างจากเพศชายใน

การดำรงวิถีชีวิตของชนเผ่าพื้นเมืองทำให้โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของสตรีชนเผ่าพื้นเมืองมีน้อยกว่าของผู้ชายชนเผ่าพื้นเมือง ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาของ Msoffe (2016) ในกลุ่มนักศึกษาหญิงในสาขาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู พบว่าความไม่เท่าเทียมกันในการแบ่งบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อภาระหน้าที่ด้านการศึกษา เช่น การเตรียมอาหาร ซักผ้า ทำความสะอาดบ้าน และการดูแลครอบครัวเป็นงานบ้านหลักที่มีผลกระทบต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

ประเทศไทยมีค่าดัชนีพัฒนามนุษย์ในปี 2021 จัดอยู่ในลำดับที่ 66 อยู่ในกลุ่มค่าดัชนีพัฒนามนุษย์ระดับสูงมาก และมีดัชนีความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะ (Gender Inequality Index) ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดใน 3 มิติได้แก่ ด้านสุขภาพ ความมีพลัง และการมีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน ของทั้งเพศหญิงและชาย เท่ากับ 0.333 (ตัวเลขน้อยแสดงถึงระดับความเหลื่อมล้ำที่ต่ำ) อยู่ในลำดับที่ 79 ของโลก ดังแสดงในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 ดัชนีความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะ Gender Inequality Index ของประเทศไทยและบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่มา: UNDP (2022)

จากภาพที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ประเทศไทยจะมีดัชนีพัฒนามนุษย์อยู่ในระดับสูงมากตามเกณฑ์ของสหประชาชาติ แต่ประเทศไทยจัดอยู่ในลำดับสุดท้ายของกลุ่มซึ่งสะท้อนจากดัชนีความเหลื่อมล้ำที่สูงในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2014 ถึง 2018 นอกจากนี้ถึงแม้แนวโน้มของดัชนีความเหลื่อมล้ำทางเพศภาวะจะลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับประเทศไทยนั้นยังคงมีระดับความเหลื่อมล้ำสูงกว่าประเทศอื่นบางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม นอกจากนี้ผลการสำรวจยังไม่แน่ชัดว่าครอบคลุมถึงความเหลื่อมล้ำต่อชนชายขอบ เช่น ชนเผ่าพื้นเมืองต่าง ๆ ด้วยหรือไม่

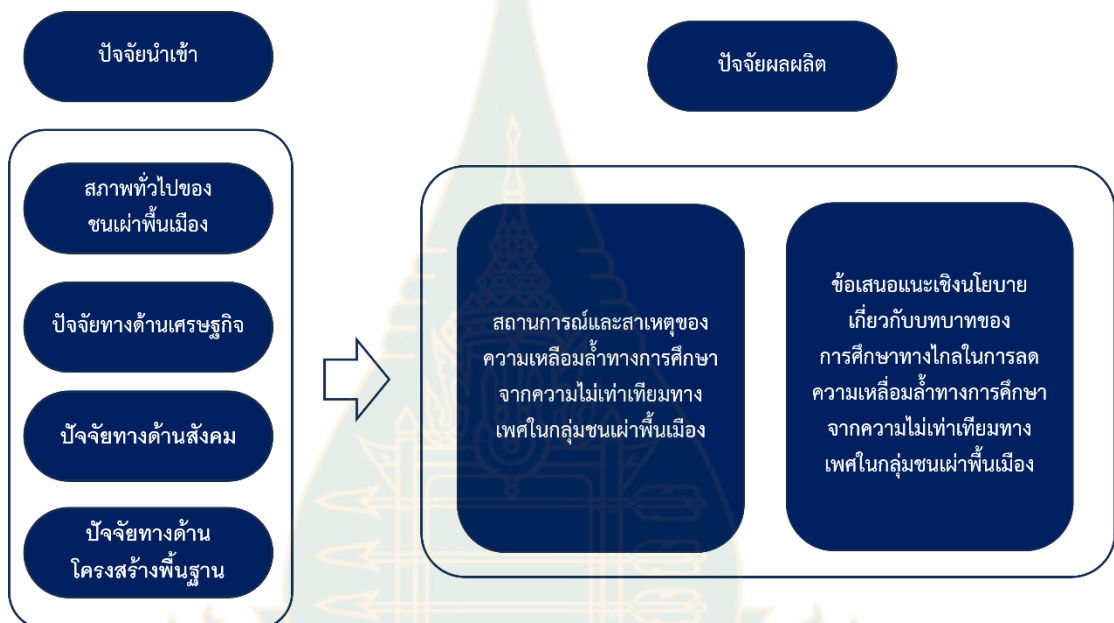
แม้ว่าทางออกที่ดีที่สุดในการบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนไร้สัญชาติและคนไร้รัฐในประเทศไทย คือ การให้สัญชาติ แต่ก็เป็นการล่าช้าในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชนเผ่าพื้นเมืองที่เป็นปัญหาสะสมมาเป็นเวลานาน การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ เช่น สาธารณสุขและการศึกษาจึงมีความสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองสำหรับการมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาดูเหมือนว่าจะมีความเป็นไปได้และมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของประชากรชนเผ่าพื้นเมืองของไทย เท่าที่คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเนื่องจากความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย พบว่าการศึกษามีข้อเขตเฉพาะเจาะจงลงไปในกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยยังมีน้อย อย่างไรก็ตามการลดความเหลื่อมล้ำที่มีต่อกลุ่มชายขอบเหล่านี้ก็ถือเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์ที่รัฐบาลควรให้ความสำคัญ เนื่องจากทุนมนุษย์ที่ดีนั้นเป็นตัวลดปัญหาทางสังคม รวมทั้งสร้างผลผลิตให้กับประเทศ แม้ว่าคนผู้นั้นจะไม่มีสัญชาติไทยก็ตาม การวิจัยนี้เลือกศึกษากลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองที่มีสัดส่วนประชากรสูงในประเทศไทย ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง และลาหู่ โดยผลลัพธ์จากการวิจัยนี้จะทำให้ทราบทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของปัจจัยความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศหญิงและเพศชายที่มีต่อการศึกษาของสตรีชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการศึกษาที่เหมาะสมแก่สตรีชนเผ่าพื้นเมืองไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในวัยผู้ใหญ่ การศึกษาทางไกล การศึกษานอกระบบ และอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะการศึกษาทางออนไลน์และการศึกษาทางไกลแบบยืดหยุ่น และมีรูปแบบการเรียนการสอนที่ตระหนักถึงความต้องการของนักเรียนมากขึ้น (ดิเรก มั่นเมือง และคณะ, 2560) หรืออาจจัดเป็นการเรียนการสอนรูปแบบเปิดและแบบทางไกลโดยมีเนื้อหาแบบยืดหยุ่น ที่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์เฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน (Zondiros, 2008) จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลที่มีต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางเพศในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา (Koseoglu, Öztürk, Ucar, Karahan, & Bozkurt, 2020) ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดรูปการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงบริบททางเพศ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน คณะผู้วิจัยมีความเชื่อว่ารูปแบบการศึกษาเหล่านี้จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้สามารถนำทักษะที่ได้มาใช้ในการดำรงชีพในขณะที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชนเผ่าพื้นเมืองไว้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย
2. เพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย

1.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้วางแนวทางที่ครอบคลุมทั้งสาระสำคัญเพื่อให้สามารถตอบประเด็นปัญหาของการวิจัยได้อย่างรอบด้าน โดยกระบวนการวิจัยจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 ของการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งเพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย โดยกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัยนี้อาจแบ่งออกได้เป็นขอบเขตด้านเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิจัย ขอบเขตด้านประชากรของการศึกษาวิจัย ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย รวมทั้งขอบเขตด้านระยะเวลาของการทำวิจัย ดังอธิบายต่อไปนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

สาระสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเพื่อศึกษาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย ตลอดจนจนถึงองค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งนำไปสู่ค่าเสียโอกาสและผลกระทบต่อดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ของประเทศ และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการศึกษาแบบทางไกลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมือง

2) ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกประชากรชนเผ่าในภาคเหนือของไทยที่มีขนาดใหญ่ 3 อันดับแรก ประกอบด้วย กะเหรี่ยง ม้ง และ ลahu ตามการรายงานของสถาบันวิจัยชาวเขา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปี 2563 โดยคาดว่ากลุ่มประชากรที่มีขนาดใหญ่จะแฝงด้วยพฤติกรรมที่แตกต่างหลากหลาย ในขณะที่กลุ่มประชากรที่มีขนาดเล็กจะค่อนข้างมีพฤติกรรมที่เกาะกลุ่มทำให้ผลการศึกษาก่อเกิดความเอนเอียงจากกลุ่ม (Intergroup Bias)

3) ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับพื้นที่การวิจัยหลัก คือ บริเวณภาคเหนือของไทยในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย และ แม่ฮ่องสอน เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของชนเผ่าพื้นเมืองมากที่สุดในประเทศ และมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย

4) ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้มีกำหนดการดำเนินงาน 12 เดือน เริ่ม 7 กันยายน 2566 ถึงวันที่ 6 กันยายน 2567

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านวิชาการ คือ ผลการศึกษาที่ได้จะตอบคำถามที่ว่าชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทยมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความแตกต่างทางเพศหรือไม่ มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อในเรื่องดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งส่งเสริมการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างเหมาะสม
2. ประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย ได้แก่ การเผยแพร่ผลงาน โดยผลการศึกษาที่ได้จะนำไปเผยแพร่โดยการนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ หรือการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานที่ยอมรับ เช่น Thailand-Journal Citation Index Centre: TCI เป็นต้น ซึ่งจะใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย และสร้างชื่อเสียงให้มหาวิทยาลัยเป็นที่รู้จักในวงกว้าง
3. ประโยชน์ต่อ OU5 คือ มีความร่วมมือระหว่างกันในด้านวิจัย โดยเฉพาะเทคนิคในการดำเนินการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในประเด็นเดียวกันในลักษณะคู่ขนานในทุกประเทศ ทั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปเปรียบเทียบกันในกลุ่ม และสามารถนำไปเผยแพร่ในเวทีระดับนานาชาติได้ ทำให้ OU5 เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
4. ประโยชน์ต่อแวดวงการศึกษาทางไกลรวมทั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบทางไกลเป็นหลัก คือ สามารถนำผลการศึกษาไปกำหนด

กลยุทธ์ในการจัดระบบการศึกษาทางไกลให้ตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มในสังคม ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ตามต้องการ

1.6 นิยามศัพท์/นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1) ชนเผ่าพื้นเมือง

ชนเผ่าพื้นเมือง หรือ indigenous people หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานร่วมกันโดยมีวิถีปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ตลอดจนมีภาษาและแบบแผนทางวัฒนธรรมของตนเองมาจนถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มคนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์อาศัยอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งหรือหลายพื้นที่และพึ่งพาผูกพันกับทรัพยากรในพื้นที่นั้นๆ มิได้เป็นกลุ่มครอบงำทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม และพิจารณาตนเองว่ามีความแตกต่างไปจากภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม มีความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์พัฒนา และสืบทอดวิถีชีวิต อัตลักษณ์ระบบภูมิปัญญาสู่คนรุ่นอนาคต อันเป็นไปตามแบบแผนทางวัฒนธรรม สถาบันทางสังคม และระบบนิติธรรมของตน รวมทั้งเป็นกลุ่มที่รักษาสันติวัฒนธรรม อันเป็นแนวปฏิบัติตามจารีตประเพณี ยิ่งกว่านั้น ยังระบุตนเองว่าเป็นชนเผ่าพื้นเมืองและได้รับการยอมรับจากกลุ่มอื่น ๆ ชนเผ่าพื้นเมืองมักมีลักษณะคาบเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย (ethnic minority) และกลุ่มคนชายขอบ (marginalized people) ชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์โดยทั่วไปคือประชากรที่ตั้งถิ่นฐานในดินแดนหนึ่งโดยมีความเชื่อมโยงย้อนหลังไปไม่นานนัก ซึ่งมีอัตลักษณ์ร่วมกันกับกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศอื่นอย่างน้อยหนึ่งประเทศ ยกตัวอย่างเช่นชาวฮั่นในจีน และชาวไทลื้อในสิบสองปันนา เป็นต้น กลุ่มคนชายขอบ หมายถึง กลุ่มคนที่มีความเสี่ยงที่จะถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากลักษณะหรือเหตุผลส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น เพศ เพศสภาพ อายุ ชาติพันธุ์ ศาสนาหรือความเชื่อ สถานะสุขภาพ ความทุพพลภาพ รสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ การศึกษา หรือรายได้ หรือการอาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ กลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองที่ศึกษาได้แก่

- กะเหรี่ยง (Karen) หมายถึง ชนเผ่าพื้นเมืองกะเหรี่ยง เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” อยู่ในกลุ่มตระกูลภาษา จีน-ทิเบต เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ สะกอ หรือยางขาว หรือ ปากะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด โป หรือ โพล่ อยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และลำพูน ปะโอ หรือ ตองสู และบะเว หรือ คะยา ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ม้ง (Hmong) หมายถึง ชนเผ่าพื้นเมืองม้ง เป็นไปได้ว่ามีความเชื่อมโยงกับตระกูลภาษา จีน-ทิเบต ออสโตรนีเซียน และ ไท-กะไต เดิมอาศัยอยู่ในประเทศจีน ต่อมาถูกปราบปราม เป็นเหตุให้อพยพลงมาถึงตอนใต้ของจีน และเขตอินโดจีน และตอนเหนือของประเทศไทย ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชากรของม้งในประเทศไทย มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 2 รองจากกะเหรี่ยง

- ลาหู่ (Lahu) หมายถึง ชนเผ่าพื้นเมืองลาหู่ หรือ มูเซอ อยู่ในกลุ่มตระกูลภาษา ทิเบต-พม่า อาศัยอยู่ในประเทศจีน เมื่อถูกรุกราน จึงอพยพมาทางตอนใต้ เข้าสู่ประเทศพม่า และทางเหนือของประเทศไทย โดยเข้ามาทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และบางส่วนมาทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มูเซอที่รู้จักกันมากที่สุดได้แก่ มูเซอดำ มูเซอแดง

2) ความไม่เท่าเทียมทางเพศ

ความไม่เท่าเทียมทางเพศ หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับโอกาส การปฏิบัติ และสิทธิความเป็นมนุษย์อันเนื่องมาจากบริบททางเพศเป็นตัวกำหนดสิทธิและศักดิ์ศรีที่แตกต่างกันของหญิงและชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นในการเข้าถึงหรือการได้รับสิทธิอย่างไม่เท่าเทียมกัน

3) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึง โอกาสในการเข้ารับการศึกษาที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากเงื่อนไขทางด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม การกระจายโอกาสทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา หรือสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ความสำเร็จทางวิชาการ หรือผลการปฏิบัติงานของนักเรียนหรือประชากรลดลง

4) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ หมายถึง ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอันเนื่องมาจากบริบททางเพศที่แตกต่างกันของหญิงและชาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นในการเข้าถึงหรือการได้รับสิทธิอย่างไม่เท่าเทียมกันในด้านการศึกษา

5) สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ หมายถึง สภาพจากมิติทางสังคม ประกอบด้วยปัจจัย เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การมีส่วนร่วมทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยปัจจัย เช่น รายได้ และ มิติการศึกษา ประกอบด้วยปัจจัย เช่น ความห่างไกลจากโรงเรียน นโยบายการศึกษาของรัฐ เป็นต้น ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ